

18 januari 2023

Uitgave van de Leido Academy, het thema-netwerk voor LevenLang Leren

Doorlopend traject mbo-4 naar de Ad Zo'n koppel: Kort of Goed?

Kort samengevat

Er wordt nog best vaak gezocht door allerlei instellingen in het mbo en hbo naar verkorting van leerwegen die horen bij het koppelen van mbo-4 en de Ad. Is dat handig en verstandig? Aan de andere kant, letterlijk bij het mbo, wil men meer ruimte in het programma om mbo'ers voor te bereiden op een hbo-studie, maar dan ook vaak weer om een Ad in kortere tijd te kunnen doorlopen, met inzet van Ad-onderdelen. Is dat wel een juiste benadering van het stroomlijnen van leerwegen? Is het niet veel handiger om de beschikbare tijd in te zetten voor een optimalisatie van de gehele leerroute, door het maximale eruit te halen? Dus: 'korter' of 'beter'?

1 Inleiding

Laten we eerst toch maar even in het verleden duiken. Zo kunnen oudere lezers zich mogelijk nog wel herinneren dat er aan het eind van de vorige eeuw aardig veel koppels mbo4-hbo waren waarbij mbo'ers minimaal een half jaar maar ook vaak een heel jaar hbo-korting konden krijgen. Dat inspireerde de toenmalige minister om die structurele versnellingen financieel in te boeken door wettelijk vast te leggen voor een groot aantal koppels dat de hbo-opleiding maar drie jaar mocht gaan duren – en die dus ook als zodanig werden bekostigd. Deze aanpak is de geschiedenis ingegaan als de 'verwantschapsregeling mbo-hbo'.

Maar die situatie heeft niet erg lang geduurd, niet alleen om dat het Bachelor-Master-systeem werd ingevoerd, maar vooral omdat het mbo en het hbo op die wijze elkaar volledig in een houdgreep hielden. Ook was het mbo begonnen met competentiegericht onderwijs en op basis daarvan was niet meer vast te stellen voor wat op basis van een mbo-opleiding een jaar verkorting was te rechtvaardigen. Dat gaf eigenlijk de nekslag.

Er zijn overigens mensen die een parallel trekken met de situatie van de doorloop met een Ad naar een aanvullend bachelorprogramma, met de wens om dat programma zo'n twee jaren te laten duren. Maar een duidelijk verschil daarmee is dat die constructie (nog) niet wettelijk is en wordt vastgelegd, al is het wel zo dat voor die leerweg nog steeds maar vier jaren met bekostiging door OCW worden ingeboekt. Dus, toch wel iets vergelijkbaars, zou je kunnen zeggen, met eveneens allerlei oplossingen zoals het ontwerpen van een zelfstandig aanvullend bachelorprogramma dat voortbouwt op de Ad-opleidingen. Juist die insteek zouden ROC's ook graag zien, dus dat Ad's speciaal worden ontworpen om mbo'ers een 'kloof-loos' vervolg te kunnen bieden.

Met alle aandacht die er is voor de positie van mbo-studenten, in die 'waaier met mbo, hbo en wo als componenten ervan', dient toch te worden gezien hoe het beste de leerroute mbo4-Ad kan worden neergezet binnen ons stelsel. Dat moet duidelijker worden gemaakt, om weer te voorkomen dat er wordt gevochten om de aansluiting, met het opeisen van 'het beste rendement en aanpak kan worden bereikt als 'wij' het doen' – en vul voor 'wij' dan maar eens 'ROC' of 'Hogeschool' in. We geven hier een paar voorzetten, geheel vrijblijvend, om die discussies mogelijk te voorkomen.

2 Huidige situatie voor mbo-hbo

We hebben op dit moment bij de koppeling van mbo en hbo te maken met een situatie waarbij – los van de pabo - voor geen enkele hbo-opleiding (Ad en Bachelor) naast het hebben van een mbo-4-diploma aanvullende vooropleidingseisen worden gesteld. Dat is te zien in de zgn. Regeling aanmelding en toelating hoger onderwijs (Ratho) zoals die op dit moment van toepassing is. Er kunnen derhalve in formele zin door geen enkele hogeschool in de huidige context geen vakken, onderdelen, leeruitkomsten of andere zaken worden geëist, ook niet als het gaat om een zgn. scheve

oversteek. Hier en daar wordt nog wel gedacht aan het moeten hebben bereikt van een bepaald niveau, bijvoorbeeld voor Nederlands en rekenen, maar ook dat is niet het geval. Kortom, het hebben van een mbo-diploma is in alle gevallen toereikend.

3 Maar de (vernieuwde) WHW biedt mogelijkheden voor aanpassingen per hogeschool

Begin 2022 is het artikel over de nadere vooropleidingseisen aangepast (na allerlei gerommel in de wetgeving, voor de trouwe lezers wel herkenbaar). De opzet daarbij is om elke hogeschool en universiteit meer autonomie te geven bij het vaststellen van deze eisen, naast het hebben van een diploma (en een profiel, zoals geldt bij het havo en het vwo). Die afwijking moet wel door OCW worden goedgekeurd en vervolgens op tijd in de formele Ratho worden opgenomen, om als a.s. student een juiste keuze te kunnen maken voor het anticiperen op die aangepaste eisen – zeker als het gaat om een duidelijke verzwaren en de hogeschool niet ‘wegkomt’ met ‘zie het maar als een deficiëntie en je kunt het wel in het eerste jaar repareren...’. Met een verlichting van de eisen is er niet zoveel aan de hand, maar ja, mogelijk had toch iemand een bepaalde vak, onderdeel of eenheid liever willen inruilen voor iets anders, zeker als de eis een ‘struikelblok’ vormde...

Van mbo naar hbo... als...

Hoe zit dat proces met betrekking tot het mbo voor een hogeschool in elkaar? Daarvoor kan de wet worden geraadpleegd en gaat het vooral bij het mbo om lid 5 van artikel 7.25, als men op een gegeven moment zou besluiten om toch weer aanvullende eisen te gaan stellen voor toelating tot het hbo. Het uitgangspunt is daarbij wel dat er een landelijke regeling is, dus dat voor een bepaalde hbo-opleiding in principe gelijke aanvullende eisen worden gesteld, maar de overheid daarna geeft de ruimte voor het afwijken ervan. Om niet alles volledig voor – in dit geval voor het mbo – ‘uit de hand te laten lopen, met mogelijk elk jaar weer wat anders...’, is de volgende tekst bedacht:

5. De vertegenwoordigers van de hogescholen en van de instellingen, bedoeld in [artikel 1.1.1 van de Wet educatie en beroepsonderwijs](#), kunnen gezamenlijk voorstellen doen over de gewenste invulling van de aansluiting, bedoeld in het derde lid.

Met de vertegenwoordigers worden in dit kader de VH en de MBO Raad bedoeld. De NRTO hoort daar niet bij te zijn omdat private hogescholen in formele zin geen nadere vooropleidingseisen behoeven te stellen, naast het diploma mbo-4, havo en vwo¹.

Gaat bij het mbo-hbo over ‘aansluiting’ en niet over ‘eisen’

Het interessante is dat in dit lid en ook in het derde lid van artikel 7.25 gesproken wordt over ‘de gewenste invulling van de aansluiting’ en niet van de regeling, dus dat hetgeen geldt voor de nadere vooropleidingseisen in de Ratho voor het mbo in voorkomend geval dient te worden opgenomen. Het hebben over ‘aansluiting’ neigt meer naar een kwalitatieve aanpak, om deze zo soepel mogelijk te laten verlopen, terwijl het hier gewoon gaat om de eisen waaraan een mbo’er dient te voldoen om toegelaten te kunnen worden. Natuurlijk moeten hbo-opleidingen zo goed mogelijk kunnen voortbouwen op mbo-4-kwalificaties en op wat daarin verplicht aan leeruitkomsten is opgenomen, zo goed en zo kwaad mogelijk, gelet op de eigen verantwoordelijkheden (en overigens, daartoe rekent het hbo ook op bij de Ad en de Bachelor bij de doorloop naar de Bachelor resp. Master).

Werkgroep Ratho

Er is een werkgroep aan de slag gegaan, begin 2022, samen met OCW, om deze constructie zoals die dus eigenlijk recent is ingegaan, verder uit te werken. Voor zover bekend en openbaar is, heeft dit nog niet geleid tot aanpassingen van de Ratho die hiervan een uitvloeisel zijn, niet voor het havo en vwo, maar ook niet voor het mbo.

De aansluiting mbo-hbo komt bovendien bij dit alles nog niet aan de orde, als zijnde ‘te gevoelig’, mogelijk ingegeven door het feit dat pas een paar jaren geleden de regeling met een aantal blokkades is teruggedraaid naar wat het nu is d.w.z. iedere mbo’er is overal in het hbo welkom.

Reguliere aanpassingen: met een opmerkelijke twist... en aanwijzing bij havo...

Er zijn eind 2022 overigens wel normale aanpassingen in de Ratho bij het havo en vwo gepleegd met het oog op de invoering ervan voor het komende studiejaar (of later in de tijd als het een verzwaren van de eisen betreft). Daarbij is niets aangepast op basis van het nieuwe wetsartikel.

¹ Interessant is dat sinds kort in de WHW de afkortingen havo, mbo en vwo worden gebruikt. Daarvoor werd het schooltype voluit geschreven. Men heeft kennelijk ingezien dat als in andere regelingen ook over mbo, havo en vwo wordt gesproken, het erg handig is om dat over de gehele linie te doen.

Maar bij de internetconsultatie die het plaatsgevonden in het voorjaar van 2022 met het oog op het aanpassen van de Ratho, dus de eisen zelf, is wel een behoorlijk opmerkelijk, belangrijk en algemeen geldend (dus ook voor het mbo) aspect aangekaart vanuit het hoger beroepsonderwijs nl. als het gaat om hoe een voorstel voor een aanpassing van de nadere vooropleidingseisen wordt ingediend bij OCW en aldaar behandeld. Het landelijk overleg van communicatieopleidingen in het hbo (LOCO) kaartte bij die internetconsultatie een probleem aan dat betrekking heeft op in hoeverre de hogescholen moeten streven naar unanimiteit in een voorstel – in de wetenschap dat niet elke hogeschool erachter staat.

OCW zou namelijk op basis van artikel 7.25 zodanig kunnen handelen dat er wel wordt besloten om aanpassingen op landelijk niveau door te voeren, maar vervolgens daarmee ruimte te geven aan hbo-opleidingen die daarvan willen afwijken. Die angst van het LOCO is dan gebaseerd op de volgende tekst van lid 4:

4. Bij de ministeriële regeling, bedoeld in het eerste, tweede en derde lid, kan worden bepaald dat voor een bij die regeling aangewezen opleiding of groep van opleidingen het instellingsbestuur een of meer van de nadere vooropleidingseisen, bedoeld in het eerste, tweede of derde lid, stelt om te kunnen worden ingeschreven.

Die angst heeft te maken met hetgeen hier met 'het instellingsbestuur een of meer...' wordt aangegeeft als instrument voor een CvB, om zelf een keuze te kunnen maken uit de eisen die in principe landelijk zouden kunnen gelden – en als vertrekpunt daarvoor gelden. Het zet, zo vreest men, de deur open voor iedere hogeschool om wel samen een soort gemiddeld standpunt in te nemen, maar er vervolgens net zo vrolijk weer van te kunnen afwijken – als OCW dat wil honoreren. In de volgende nieuwsbrief zullen we dit apart gaan uitwerken, om de stand van zaken op te maken aan de hand van deze casus, dus de wijze waarop de hbo-bacheloropleidingen kunnen en mogen omgaan met de nadere vooropleidingseisen.

3 Overleg voeren als onderwijskoepels over mbo-hbo

Dan zijn we toch aangekomen bij het punt waarop in ogenschouw kan worden genomen hoe het mbo en hbo samen kunnen werken aan een vormgeving van het traject mbo4-Ad. Het uitgangspunt is derhalve dat er niets aanvullends wordt gevraagd, men daar ook niet aan denkt voor de komende jaren (al weet je het nooit, misschien wel bij de Bachelor) en daarom het beste kan worden aangesloten bij de impliciete oproep van OCW om de *aansluiting* in te vullen – en dat dus als zodanig op een inhoudelijke, natuurlijke en ongedwongen wijze. De VH en de MBO Raad kunnen die handschoen opnemen, nemen we aan.

4 Geen focus op vrijstellingen in het hbo en dus de Ad

Het gaat om de aansluiting met het hbo en dan hebben we hier daarover met het oog op het kunnen volgen van een Ad-programma van twee jaren. Daarbij past prima de doelstelling om van die nominale duur optimaal gebruik te maken. Verkorting van het programma levert OCW geen bezuiniging op omdat twee keer per 1 oktober ingeschreven staan van een student ook twee jaren aan bekostiging vraagt en derhalve oplevert voor de hogescholen.

Het is zo dat mbo'ers het eerste jaar mogen doen met de toezegging dat als ze voor het eind ervan het hbo verlaten, er niets hoeft te worden terugbetaald. Het betekent ook dat ze bij een Ad slechts voor een beperkte periode moeten lenen, werken of andere bronnen dienen aan te boren.

We zien overigens op de website van de HvA het volgende staan:

Vooropleiding	Toelatingseisen	Opmerkingen
Havo of vwo	Toelaatbaar met alle profielen	Voor het havo-profiel Cultuur en Maatschappij geldt dat het vak Wiskunde A of B een nadere vooropleidingseis is.
Mbo 4	Toelaatbaar met mbo 4-diploma met datum voor 1 september 2023	Geen vrijstellingen mogelijk voor op het mbo-behaalde vakken.

Er staat alhier simpelweg dat voor deze opleiding geen vrijstellingen kunnen worden aangevraagd, ook niet als de mbo-opleiding inhoudelijk verwant is. Het is een duidelijke stellingname.

5 Verbreden en verdiepen voor het mbo en bij de Ad

Natuurlijk moeten we ook erkennen dat ROC's graag zien dat hun afgestudeerden succesvol zijn in het hbo, mede omdat daarmee ook de status van de instelling in beeld van allerlei doelgroepen kan worden gebracht – te beschouwen als een duidelijke bijdrage vanuit die mbo-instelling. Een versnelling lijkt daarbij een interessant aspect te zijn, maar als het wordt gezien als een algemeen speerpunt, dus teveel als beleid voor iedere student, kunnen allerlei groepen mbo'ers toch teleurgesteld raken als het leidt tot een constructie die veel druk op de persoonlijke ontwikkeling legt.

Gelet op het moeten delen van allerlei verantwoordelijkheden voor de aansluiting bij een ROC en een hogeschool moet er eigenlijk worden gekozen voor samenwerkingsvormen waarbij helder is wat ieders rol is, ook op de wat langere termijn. Het voordeel voor de student moet eveneens helder over het voetlicht kunnen worden getild, om aan te geven dat in die fase van iemands leven het investeren in scholing best wat mag kosten, ook gelet op de tijd die de instellingen, de docenten en alle andere begeleiders stoppen in de mogelijkheden voor de betrokken student.

Daarom is het beste uitgangspunt voor de samenwerking om voor een aanpak te kiezen rond de koppeling van mbo-4 en Ad waarbij sprake is van een *verbreding* en een *verdieping*, voor het te volgen traject. Om dat te gaan bereiken moet er nog wel wat werk worden verzet, binnen de regelgeving en bijpassende kaders, maar mogelijk kan het met het vormgeven van een landelijke project, te financieren door de overheid – te halen uit alle potten die er nu zijn.

Verbreding en verdieping

Zonder een compleet beeld te kunnen schetsen van wat allemaal mogelijk is rond de samenwerking tussen het mbo en hbo, landelijk, regionaal en lokaal, geven we hier een paar voorzetten als het gaat om de verbreding en de verdieping. De aanpak kan op die drie niveaus op verschillende manieren worden uitgewerkt, afhankelijk van allerlei speerpunten die men heeft en op basis van het overleg kunnen worden gebruikt. Ook zal het op landelijk niveau vooral gaan op een algemeen beleid en de daarbij passende strategie. De overheid kan vervolgens aanhaken, maar dan wel op een wijze die het mogelijk maakt slagvaardig te zijn in het doorvoeren van effectieve scenario's.

Verbreding in het mbo

Het uitgangspunt is dat de lengte van de mbo-opleiding op basis van de nominale tijd wordt gebruikt, omdat de studenten ook per jaar lesgeld betalen en de overheid geld overmaakt naar een ROC voor de jaren en semesters die voor een kwalificatie zijn uitgetrokken. Dat dient aan de student en de ouders (en andere betrokkenen) duidelijk te worden gemaakt, als zijnde een brede investering in die fase van iemands leven en gelet op de vele malen langere lengte van het werkzame deel ervan. Optimaliseren als het kan en gebruikmaken van de kansen op dat moment... het zijn steekbegrippen, zou je kunnen zeggen bij het communiceren dienaangaande.

We geven hier een aantal mogelijke elementen van de verbreding, met medeneming van het gegeven dat de mbo-4-opleiding in het teken staat van de doorloop naar een Ad-opleiding – zeker niet allemaal nieuw en uniek, gelet op hetgeen nu al wordt gedaan.

- Er kunnen keuzedelen worden aangeboden – nader te ontwikkelen – die een combinatie zijn van actuele leeruitkomsten (competenties) op niveau 4, behorend bij functies in het werkveld. Daarbij wordt nadrukkelijk meegenomen dat bij een bepaalde Ad-opleiding vakken voorkomen waarin men daarop kan voortbouwen, ingebed in een (korte) minor.
- Er is een keuzedeel in het laatste mbo-jaar waarbij de voorbereiding op het studeren in het hbo een nadrukkelijke plek heeft gekregen en waaraan de hogeschool een bijdrage levert.
- De beroepspraktijkvorming (bpv) wordt uitgevoerd bij een organisatie, bedrijf of in een andere werkomgeving waarvan bekend is dat de stage (voltijd) of een beroepscomponent (dual) eveneens daar kan worden gedaan. Er wordt bezien of voor het gehele traject dezelfde begeleiders zijn in te zetten (team met mensen vanuit het mbo, Ad en werkgever). Tevens wordt binnen deze context gezocht naar kleinschalige projecten waarbij een mbo-student en een Ad'er samen zijn betrokken.
- Binnen de Ad-opleiding is voor iedere student een studiepunt verplicht beschikbaar voor het worden ingezet bij mbo-activiteiten, rond de begeleiding, de voorlichting en het maken van allerlei keuzes.

- Er vinden binnen het laatste jaar van de mbo-opleiding diverse activiteiten plaats met regionale netwerken van werkgevers, te combineren met bijeenkomsten voor bedrijven en dan vooral ook de HMR-medewerkers. Tevens behoren daartoe workshops met zzp'ers die in het relevante werkveld actief zijn.

Hiervoor is zonder meer een landelijk format te ontwikkelen, te gebruiken om meer op maat gesneden een dergelijke verbredende aanpak vorm te geven. Dit biedt ook de kans om ook landelijk samen te werken als regionale samenwerkingsverbanden, nodig om allerlei keuzedelen te kunnen ontwikkelen en te laten goedkeuren door de betrokken instanties.

Verdieping bij de Ad

We gaan hierbij ook dus weer uit van het maximaal gebruiken van de ruimte die de overheid biedt om een Ad-opleiding in te vullen. Daarbij gaan we uit van 120 studiepunten, maar de wet biedt de optie om meer studiepunten te gebruiken – en dan ook bijvoorbeeld voor 150 studiepunten een nominale duur van 2,5 jaren te claimen inclusief de bekostiging. Dat betekent wel dat in het geval van een aanvullend bachelorprogramma het een en ander moet worden aangepast, net zoals er moet worden bezien hoe het dan zit met zaken als de verdere bekostiging en de accreditatie van het geheel. Die discussie is nu niet nodig om te voeren.

Net als bij de verbrede aanpak voor het mbo geven we hier een aantal elementen die kunnen worden ingezet bij Ad-opleidingen, gelet op de leerweg mbo4-Ad. Natuurlijk betekent het dat er rekening moet worden gehouden met andere instromers, maar met de huidige groei ervan in de volle breedte moet een dergelijke investering meer dan de moeite waard zijn en verder gaan worden uitgewerkt.

- Uiteraard kunnen de zaken waarbij hierboven de Ad-opleiding is genoemd als een betrokken partij, verder voor de Ad worden uitgewerkt.
- Er kan worden gestreefd naar een sterke dualisering van het programma, dus door allerlei eenheden te koppelen aan ontwikkelingen in de arbeidsmarkt en waar mogelijk een werkplek voor een beperkte periode, steeds passend bij een volgende fase in de opleiding (met inzet van een regionaal netwerk van bedrijven en andere organisaties, met een mengeling van praktijk en theorie).
- De afstudeeropdracht is gekoppeld een formele en praktijkgerichte casus, met een groepje studenten – waar mogelijk in samenwerking met mbo-studenten.
- Mogelijkheden hebben voor kleine minoren, gekoppeld aan bedrijfsopleidingen voor het betreffende werkveld, te volgen met oudere werknemers die hiervoor een certificaat ontvangen.
- Inzetten voor vergelijkbare kernvakken in het mbo en hbo van docenten uit het mbo en hbo.
- Voor de begeleiding binnen de Ad worden experts vanuit het werkveld ingezet, met een eigen rol als het gaat om bijvoorbeeld het uitbrengen van een advies voor het volgen van bepaalde eenheden binnen de opleiding.

Hiervoor is eveneens een landelijk format te ontwerpen, in samenhang met hetgeen van toepassing is voor het mbo.

6 Doorlopende leerweg – randvoorwaarden voor de student

Het samen invullen en vormgeven van deze leerroute door het mbo en hbo vraagt nogal wat van de betrokken instellingen. Nu is het zo dat op basis van de huidige wetgeving elke mbo-4-student zonder verdere eisen door mag studeren voor een Ad of een Bachelor. Dat betekent dat je wel een mooie leerlijn kunt neerzetten, met op elkaar voortbouwende vakken en andere eenheden, maar dat als een mbo-student die niet kiest, hij of zij zich nog steeds mag aanmelden voor de betreffende Ad-opleiding.

Er zal daarom met elkaar moeten worden bezien hoe hiermee kan worden omgegaan, dus als een mbo'er aangeeft deze leerlijn te willen gaan volgen en zich daarmee bij dat specifieke groepje mbo-Ad-studenten voegt. Er kan en mag nu formeel geen contract worden afgesloten of sancties worden opgelegd als de student het erbij laat zitten, zonder aanwijsbare redenen.

7 Doorlopende leerweg – aanpak bij de hogeschool

Hetgeen hier in deze nieuwsbrief wordt aangekaart betekent dat een hogeschool nadrukkelijk een rol wil spelen in de 'beroepskolom', met het aan elkaar koppelen van mbo en Ad. Dat houdt in dat

een hogeschool voor zichzelf moet nagaan wat de consequenties ervan zijn en of het mogelijk is om daarin blijvend te investeren.

Maar ook op landelijk niveau zal er samen met de overheid kunnen worden gezien hoe die aanpak kan worden ondersteund. Het kan niet allemaal vrijblijvend gebeuren, dat is zeker. Er moet binnen het gehele onderwijsstelsel ruimte worden gemaakt, ook als het gaat om hetgeen in het mbo en daarvoor gebeurt alsmede hoe deze groep Ad'ers verder kunnen gaan qua scholing.

Hier een aantal aanzetten voor deze twee aspecten, bruikbaar voor een nadere beschouwing:

- **Hogeschool - verschillende routes in de Ad**

Het betekent dat er voldoende instroom moet zijn om deze koppeling in stand te kunnen houden. Dat kan bijvoorbeeld betekenen dat ROC's en hogescholen regionaal afspraken zouden moeten maken over het Ad-aanbod, om verdunning te voorkomen. Ook kan het met inzet van de 'Professional Associate Colleges', met een bundeling van de Ad-opleidingen, en dan kunnen er meerdere instellingen meedoen, met hun eigen insteek en mogelijkheden.

Maar er zijn ook havisten (en vwo'ers en overstekers vanuit bacheloropleidingen) die een Ad willen doen, mogelijk met het oog op het behalen van een Bachelor in twee stappen. Dat houdt in dat er meerdere leerroutes met een eigen programma moeten zijn. Ook dat vraagt om 'massa' en het bezien wat dit betekent voor de organisatie. Uiteraard kan er sprake zijn van een bepaalde synergie tussen de verschillende leerroutes, mede afhankelijk van het werkveld waarvoor studenten worden opgeleid.

Er kan ook worden gekozen voor verschillende oriëntaties, binnen de programma's en ook rekening houdend met die synergie. Dat wil zeggen dat voor bepaalde opleidingen de focus meer kan liggen op de regionale arbeidsmarkt – en zelfs het lokale werkveld – dan wel met een meer brede insteek op de landelijke vraag naar Ad'ers. Het betekent dat de hogescholen op landelijk niveau met elkaar hierover een duidelijke strategie kunnen ontwerpen en hanteren.

- **Stelsel (en overheid) en hbo – eigen routes na Ad**

Degenen die deze mbo-Ad-route doorlopen, met een sterke verwevenheid van de programma's, zullen of snel de arbeidsmarkt opgaan of toch willen doorstuderen. Dat kan best door het gaan behalen van certificaten, gekoppeld aan een baan of bij de werkzaamheden (denk aan zzp'ers en mensen met een flexibele aanstelling), mogelijk formeel gekoppeld aan niveaus 5 en 6 van het NLQF).

Daarnaast krijgen Ad'ers die streven naar het behalen van de Bachelorgraad te maken met het aanbod van een aanvullend bachelorprogramma, op basis van de afspraken die tussen de betrokken instellingen zijn gemaakt. Maar zoals bekend, het betekent dat vanwege de dynamiek binnen de opleidingen er niet altijd helderheid is over een gestroomlijnd traject en dat toezeggingen aan degenen die aan de mbo-Ad-leerroute meedoen mogelijk niet altijd gestand kunnen worden gedaan.

Als de overheid van plan is om de beroepskolom serieus te nemen en de vormgeving ervan te gaan optimaliseren, is er het voorstel dat al een hele tijd boven de onderwijsmarkt zweeft nl. biedt de mogelijkheid aan hogescholen om een eigenstandig aanvullend programma voor Ad'ers te gebruiken, leidend tot de graad Bachelor. Het traject kan een eigen specifieke accreditatie binnen het geheel krijgen. Ook kan het eigendom in allerlei nader vast te stellen situaties worden verbonden aan Professional Associate Colleges, als ze op basis van formele criteria als zodanig een herkenbare positie binnen het hbo hebben.

8 Aansluiten en koppelen

We moeten het dan ook even hebben over de koppeling van de twee componenten van deze leerroute. In de afgelopen jaren mochten vanwege de pandemie mbo'ers met nog maar een klein stukje af te leggen voor het examen alvast aan een hbo-opleiding beginnen. Het lijkt op basis van allerlei ervaringen maar ook vanwege de huidige wetgeving niet verstandig om die optie in deze koppeling in te bouwen. Het behalen van het mbo-diploma is van groot belang en we moeten zien te voorkomen dat de Ad wordt gezien als mbo-5.

Mogelijk kunnen Ad-opleidingen op basis van een flexibele planning binnen het programma ook per 1 februari van start gaan. Daarmee kan in voorkomende gevallen een mbo-vertraging worden opgevangen. Er is dan in dat laatste mbo-semester mogelijk ook ruimte om extra mbo-eenheden te volgen, om aldus de scope verder te kunnen verbreden.

9 Dromen, daden en doen...

Tot slot toch nog even een meer algemene beschouwing, mede gelet op de plannen van onze ministers om het mbo veel meer in de vaart der volkeren omhoog te stoten, en ervoor te zorgen dat er een opwaardering komt voor deze onmisbare sector. Het betekent vooral dat ouders - maar ook leerlingen die na de basisschool zelf keuzes kunnen maken en iedereen die daarop invloed kan, wil en mag uitoefenen – daarvan overtuigd moeten worden, zo blijkt steeds vaker naar voren te komen.

Dat is niet omdat het mbo anders, beter, noodzakelijker en op een andere wijze statusverhogend is. Het gaat in die communicatie om het schetsen van mogelijkheden om stap voor stap door het onderwijssysteem te gaan en op allerlei momenten aanvullende opties aan te reiken, passend bij zo'n 'scharnier in het stelsel' en voor alle betrokkenen aanvaardbaar op basis van de kansen voor de korte en langere termijn. Daarbij past dus het aangeven dat een (deel van de) weg doen binnen de beroepskolom als een prima alternatief valt te zien voor het zo snel als maar mogelijk is streven naar het hoogste niveau in het voortgezet onderwijs. We zullen over enige tijd daarover een stuk laten verschijnen, met concrete handvatten.

Er verschenen logischerwijs de laatste maanden over de mbo-plannen allerlei stukken in de media, in de meest brede zin, vanuit het mbo zelf, met commentaar van hbo-betrokkenen en met waarschuwingen door psychologen en andere experts op het gebied van 'zelfontplooiing' - tot en met influencers via hun 'prikkelende' communicatiekanalen.

Het is zo alles bij elkaar een goed gevulde bron aan het worden voor allerlei discussies, tevens als het gaat om de specifieke rol van het hbo, als een vorm van beroepsonderwijs op 'hogere' niveaus. Dat gebeurt mede door het zich ook wel enigszins afzetten tegen het wetenschappelijk onderwijs mede om het hbo zich realiseert dat men daar de studenten als het ware vanzelf ziet 'binnenwaaien' zonder daar veel moeite voor behoeven te doen. Het is begrijpelijk om zo te handelen maar het is een doodlopende weg als het gaat om het differentiëren van de mogelijkheden die het binair stelsel onze maatschappij en economie dient.

Wat evenwel echt node wordt gemist, is het vervolgens aandragen van concrete oplossingen d.w.z. het hebben van visionaire maar wel concrete plannen om voor alle betrokken partijen met voorstellen te komen die op korte termijn kunnen worden uitgewerkt alsmede voor de langere termijn iedereen de kans bieden om een aantal heldere scenario's om te zetten in 'veranderingspaden'. Het alleen maar stellen dat 'het' niet goed gaat en van alles nodig is om tot aanpassingen te kunnen komen, zet niet veel zoden aan de dijk.

Het gedrag van jongeren in een tijd waarin competitief wordt omgegaan met talenten, om uiteindelijk een (meer dan) redelijk inkomen te kunnen hebben, vraagt om het uitgaan bij allerlei plannen van die groep en de wijze waarop ze worden begeleid en gestimuleerd. Het streven van ouders om hun kinderen naar 'de beste school' te laten gaan na de basisschool is begrijpelijk en moet zeker worden gewaardeerd als zijnde een natuurlijk en volledig logisch proces. Om daarin allerlei denkpatronen en beelden te kunnen doorbreken, zoals hierboven al gemeld, moet er een compleet andere maatschappelijke focus komen op ons onderwijsstelsel en vooral de daarbinnen vorm te geven leerwegen. Maar hoe dan, dat is een terechte vraag. Met allerlei abstracte meningen en uiteenlopende standpunten komt Nederland er niet. Zoals gemeld, later dit jaar zullen we een voorzet geven.